

דף ק'

רב מרי א' כשמת ב"ד וקברו ב"ד יום מיתה תופס לילו מדאורייתא כשמת ב"ג מדרבנן

הגמרא הביאה שלכאורה יש סתירה בדברי רבי שמעון שאומר שאנינות לילה היא מדרבנן. שהרי אמרו שאונן טובל ואוכל את פסחו לערב, אבל לא בקדשים. ואם אנינות לילה היא דאורייתא כיצד הותרה לאונן אכילת פסח. לבין מה שרבי שמעון אמר בברייתא אחרת שלומדים שאונן אינו מביא קרבן פסח, מהכתוב "זָבַח". אמר רב מרי, שאין סתירה, שרבי שמעון אומר שאונן אינו מביא קרבן פסח במי שמת לו מת בארבעה עשר בניסן וקברו אותו באותו יום. ויום מיתה תופס את לילו מדאורייתא¹⁵⁷¹. ורבי שמעון אומר שאונן אוכל קרבן פסח במי שמת לו מת בשלושה עשר בניסן וקברו אותו בארבעה עשר. ויום הקבורה שהאנינות בו עצמו היא מדרבנן אינו תופס את לילו אלא מדרבנן¹⁵⁷².

שאל רב אשי על רב מרי ממה ששנינו שרבי שמעון אמר לרבי יהודה תדע שאנינות לילה אינה אלא מדרבנן, שהרי אמרו שאונן טובל ואוכל את פסחו לערב אבל לא בקדשים. מדוע רבי יהודה לא ענה לו, אני מדבר על אנינות לילה שאחר יום המיתה שהיא מדאורייתא¹⁵⁷³, ואתה עונה לי מאנינות הלילה שאחרי יום הקבורה שהיא מדרבנן? והגמרא נשארה בקושיה על דברי רב מרי.

אביי א' כאן כשמת קודם חצות כאן כשמת לאחר חצות

מדובר ביום מיתה ורבי שמעון סובר שאנינות לילה דרבנן. ונתרץ את הסתירה שרבי שמעון אומר שפסח אינו בא באנינות כשמת לו מת לפני חצות יום י"ד בניסן, והאנינות חלה עליו, והוא לא היה ראוי להקריב את הפסח¹⁵⁷⁴. והוא אומר שאונן

¹⁵⁷¹ כמו שרבי יהודה לומד לק'. ורב מרי סובר שלרבי שמעון אנינות בלילה שאחר יום המיתה היא מדאורייתא. וכיון שהאנינות היא דאורייתא ואסור לו לאכול מהפסח הוא פסול מלהקריב את הפסח. ומכאן שלרב מרי האיסור לאונן להקריב קרבן הוא איסור דרבנן. ורב מרי מודה לר"ח ולר"ש בדבר זה. והוא חולק עליהם אם אנינות לילה לאחר יום המיתה היא מה"ת לר"ש או לא.

¹⁵⁷² ורב מרי שמעמיד גם את המשנה בפסחים בלילה שאחר הקבורה מתרץ את הסתירה בין משנתנו למשנה בפסחים כמו שר' ירמיה תירץ שמשנתנו מדברת על ליל פסח והמשנה בפסחים בשאר ימות השנה.

¹⁵⁷³ שהרי לומדים באנינות של אהרן היה יום המיתה. רש"י.

¹⁵⁷⁴ התורה דחתה אותו כמו שדורשים כשהוא שלם הוא מביא ולא כשהוא אונן. רש"י.

טובל ואוכל פסחו כשמת לו מת לאחר חצות, אחרי שהיה ראוי להקריב את הפסח, וחלה עליו חובת הפסח והאנינות לא דוחה אותו מלשלח את קרבנו¹⁵⁷⁵.

בברייתא אחת שנינו "לה יטמא" ולומדים שיש הבדל בין אנינות שהתחילה לפני חצות לבין אנינות שהתחילה לאחר

חצות, מהסתירה בין שתי ברייתות. בברייתא אחת שנינו שלומדים מהכתוב בכהנים: "וְלֶאֱחָיו הַבְּתוּלָה הַקְּרוּבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה לְאִישׁ לָהּ יִטְמָא", שיש מצוה לכהנים להטמא לקרובים, ואם לא רצה כופים אותו על כרחו. ומעשה ביוסף הכהן שמתה אשתו בערב הפסח ולא רצה להטמא, ונמנו אחיו הכהנים וטימאוהו בעל כרחו¹⁵⁷⁶. ובברייתא אחרת שנינו על הכתוב בנזיר: "לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לְאָחִיו וּלְאֶחָתוֹ לֹא יִטְמָא לָהֶם בְּמָתָם" שלומדים מהכתוב "וְלֶאֱחָיו לֹא יִטְמָא" שמי שהולך לשחוט את הפסח ולמול את בנו¹⁵⁷⁷ ושמע שמת לו מת לא יטמא¹⁵⁷⁸. ומהכתוב "וְלֶאֱחָיו" לאחותו אינו נטמא אבל נטמא למת מצוה לומדים שגם מי שהולך לשחוט את הפסח או למול את בנו חייב להטמא למת מצוה. ויש סתירה בין הברייתא הראשונה שאומרת שאונן אינו מקריב קרבן פסח, לבין הברייתא השניה שאומרת שאונן חייב להקריב קרבן פסח? וכדי לתרץ את הסתירה, צריכים לומר שהברייתא הראשונה מדברת כשמת לו מת קודם חצות, והברייתא השניה מדברת כשמת לו מת לאחר חצות. כאן קודם חצות כאן לאחר חצות שואלת הגמרא, הרי אפשר לומר ששתי הברייתות מדברות כשמת לו מת אחר

1575 ובע"כ ש"מ אנינות לילה דרבנן שאם היא מדאורייתא אינו אוכל שהרי חובת אכילת הפסח לא קדמה לאנינות ואכילת פסחים לא מעכבת לאביי. אלא משום שאנינות לילה דרבנן והם לא העמידו דבריהם במקום כרת, ושמא ימנע ולא ישחט. או מפני ששחט ולא ראוי שיאמרו שישחטנו ע"מ להפסל. ולכן אוכל את פסחו אבל לא שאר קדשים אפי' בליל פסח, שהעמידו דבריהם במקום עשה. ואת השנה שדייקנו ממנה שאם מזמינים אותו יאכל מעמידים ביום קבורה כמו שאמר רב אסי לעיל. שמת בי"ג וקברו בי"ד לא תופס לילו אפילו מדרבנן. רש"י.

1576 אביי הבין שהם טמאו אותו אפילו שמצות קבורה של הקרוב אינה דוחה את מצות הקרבת קרבן פסח. מפני שהוא לא היה יכול להקריב את הפסח מחמת האנינות.

1577 ומילת בניו ועבדיו מעכבת מלאכול בפסח. אבל בברכות רש"י מביא פירוש נוסף או למול את בנו. אם מצות פסח או מצות מילה דוחה את מצות טומאה לקרובים.

1578 תוס' שואלים כיצד דייקן ששחי' הפסח דוחה את טומאת מתו הרי הוא כ"ג ונזיר. ויש פירוש שמוגה בהם שלא מדו' בנזיר אלא בהולך לשחוט פסחו. וקשה הרי הברייתא שמביאים בסמוך מדברת בכהן ונזיר. ונראה שדייק משום שא' אמרת לא יטמא ובכולם לא נא' כך. ומשמע שלא יטמא משום שחיתת פסחו, ולא גורסים ת"ל לא יטמא. ועוד נראה לדקדק שאם שחיתת הפסח לבדה לא דוחה טומאת קרובים היה צריך לשנות קודם את הקל כמו ששנו את כהן הדיוט קודם לנזיר ואח"כ כ"ג ונזיר. תוס'.

חצות¹⁵⁷⁹. הברייטא הראשונה נשנתה כדברי רבי ישמעאל, והברייטא השניה כדברי רבי עקיבא. רבי ישמעאל ורבי עקיבא נחלקו בברייטא אם יש חובה לכהנים להטמא לקרובים. רבי ישמעאל אומר שהכתוב "לֹא יִטְמָא" הוא רשות, מותר לכהנים להטמא לקרובים. ורבי עקיבא אומר שיש חובה לכהנים להטמא לקרובים¹⁵⁸⁰?

הרישא היא דר"ע וא"א לומר הא ר' ואומרת הגמרא שאי אפשר לומר שהברייטא השניה היא כרבי ישמעאל, שהרי הרישא של הברייטא היא דברי רבי עקיבא! רבי עקיבא אומר "נֶפֶשׁ", אלו הקרובים, "מֵת" אלו הרחוקים¹⁵⁸¹. "לְאָבִיו" לאביו אינו מטמא אבל מטמא הוא למת מצוה. "וּלְאָמוֹ" היה כהן ונוזר אינו מטמא אבל מטמא למת מצוה. "לְאָחִיו" שגם אם היה כהן גדול ונוזר אינו מטמא לאחיו אבל מטמא למת מצוה. "וּלְאָחֹתוֹ" "לֹא יִטְמָא" הרי שהלך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ושמע שמת לו מת, לא יטמא. יכול כשם שאין מטמא לאחותו כך אינו מטמא למת מצוה? תלמוד לומר "וּלְאָחֹתוֹ" לאחותו לא יטמא, אבל יטמא למת מצוה.

רבא א' כאן קודם ששחטו וזרקו
עליו כאן לאחר ששחטו וזרקו
רבא אמר, שכאן וכאן מדובר כשמת לו מת
אחר חצות. ורבי שמעון אומר שלא יביא את
פסחו אפילו כשמת לו מת לאחר חצות מפני שלומדים מהכתוב "שלמים
קרבנו" כל קרבנותיו יביא כשהוא שלם ולא כשהוא אונן, שהתורה
דחתה אותו ממצות הפסח. ואין סתירה בדברי רבי שמעון, מפני שרבי
שמעון אומר שאונן אינו מביא קרבן פסח כשמת לו מת קודם ששחטו
וזרקו עליו. ורבי שמעון אומר שאונן טובל ואוכל פסחו לערב כשמת

1579 מקודם הגמ' הבינה ששתי הברייטות הם כר"ע שאמר ש"לֹא יִטְמָא" היא מצוה. והברייטא מדברת כשמת לאחר חצות. וחובת הפסח דוחה את מצות טומאה למתים, והברייטא הראשונה מדברת כשמת לו מת קודם חצות והאנינות הפקיע אותו מפסח. ושואלת הגמרא אולי הטעם של ר"ע אינו משום קודם שהוא חצות. ואם לא נטמא למת הוא חייב לעשות פסח פ' כשמתלו מת קודם חצות. וכאן מדובר כשנטמא, ואפילו כשמת לאחר חצות ר"ע א' שיטמא משום שיש מצוה להטמא לקרובים, ואין לה תשלומין. וממילא אינו חייב כרת שהרי הוא טמא ולפסח יש תשלומים בשני. והברייטא שאומרת שלא יטמא היא כרבי ישמעאל שאמר שטומאה לקרובים היא רשות. ובין לרבי ישמעאל ובין לר"ע אונן שלא נטמא מביא פסחו אפילו מת קודם חצות שהטעם כאן אינו משום אנינות. רש"י.

1580 רש"י פירש שר"ע א' יטמא אפילו מת לאחר חצות נמי משום שסבר לה יטמא מצוה ואין לה תשלומים ולכך מטמאים אותו וממילא אין כרת. שלפסח יש תשלומים בשני ואינו דומה לעשה דהשלמה שעשה של פסח דוחה אותו אע"פ שיש לו תשלומין בשני. תוס'.

1581 בניזר בפ' כ"ג (דף מח:): גרסו להיפקר ועיקר. ועושה שם דרשה א' מלאביו ולאמו. תוס'

לאחר ששחטו וזרקו עליו.

רבינא א' אכילת פסחים מעכבת
שאל רב אדא בר מתנה את רבא, אם מת לו
מת אחרי ששחטו וזרקו את דמו מה שהיה
היה ונפטר מחובת הפסח. ומדוע אכילת הפסח דוחה אנינות לילה דרבנן
יותר משאר קדשים¹⁵⁸²? אמר לו רבינא, שאכילת פסחים מעכבת¹⁵⁸³,
ואם לא יאכל מבשר הפסח לא יקיים את מצוות הפסח, כפי שלמדנו
מדברי רבה בר רב הונא. ורבא אמר לרב אדא בר מתנה, שמע למה
שאמר לך רבינא רבך.

יום שמועה כיום קבורה
ורבה בר רב הונא אמר את דבריו על מה
ששנינו בברייתא, יום שמועה¹⁵⁸⁴ כיום
קבורה, למצות שבעה ושלשים. ולאכילת פסחים הוא כיום ליקוט
עצמות. אחד זה ואחד זה טובל ואוכל בקדשים לערב. ולכאורה יש
סתירה בין מה שנאמר בברייתא שיום שמועה הוא כיום קבורה למצות
שבעה ושלשים, ולאכילת פסחים הוא כיום ליקוט עצמות. ומכאן שביום
קבורה אינו אוכל בקדשים אפילו לערב. לבין מה שנאמר אחד זה ואחד
זה טובל ואוכל בקדשים לערב. שבין בערב שאחרי יום קבורה, ובין
בערב שאחרי יום ליקוט עצמות טובל ואוכל בקדשים לערב, וכל שכן
בפסח? אמר רב חסדא, שתנאים נחלקו אם אכילת קדשים אסורה מדרבנן
בלילה שאחרי יום קבורה שאינו יום מיתה. החלק הראשון בברייתא,
נשנה כדברי התנא שסובר שאכילת קדשים בלילה שאחר יום הקבורה
אסורה. והחלק האחרון של הברייתא, נשנה כדברי התנא שסובר שהיא
מותרת.

רבה ב"ה א' כאן במי ששמע שמועה סמוך
לשקיעה"ח כאן לאחר שקיעה"ח
רבה בר רב הונא אמר, שהסיפא מדברת
במי ששמע שמועה על מתו סמוך
לשקיעת החמה, או שליקטו לו עצמות סמוך לשקיעת החמה, או שמת

¹⁵⁸² לאב"י שמעמיד כשמת לו מת לפני ששחטו וזרקו עליו ולאחר חצות חובת פסח חלה עליו להביא. ואם לא
יתירו לאוכלו לא יביא ולכן לא הע' דבריהם. אבל לרבא למה לא הע' הרי כבר שחט וזרק. רש"י.
¹⁵⁸³ במסכת פסחים רבי נתן וחכ' חולקים אם אכילת פסחים מעכבת. ומשמע מתוך פירוש רש"י שאפילו למ"ד
שאינה מעכבת צריכים שהאדם יהיה ראוי לאכילה. ואם כן האכילה היא מצוה ומסתבר שהיא דוחה אנינות דרבנן.
או ש כיון שכ' "איש לפי אכלו" למצוה שמצוה בו יותר מאחרים מסתבר שהיא דוחה אנינות דרבנן, ולא דוקא
מעכבת. תוס'
¹⁵⁸⁴ ומדובר בשמועה קרובה שתוך ל'. רש"י.

לו מת וקברו סמוך לשקיעת החמה. והרישא מדברת במי ששמע שמת לו מת לאחר שקיעת החמה. ושואלת הגמרא לאחר שקיעת החמה 'מאי דהוה הוה! הרי אם מת לו מת לאחר שקיעת החמה אחרי ששחטו וזרקו עליו את הפסח הוא נפטר מחובת הפסח, ומדוע מותר לו לאכול את הפסח? מתרצת הגמרא, שמכאן לומדים שאכילת פסחים מעכבת¹⁵⁸⁵.

רב אשי א' א' יום שמועה וא' יום רב אשי מפרש את דברי הברייתא אחד זה ואחד זה טובל ואוכל קדשים לערב, בין ביום שמועה ובין ביום ליקוט טובל ואוכל בקדשים לערב. אבל אונן אסור באכילת קדשים בלילה שלאחר יום הקבורה. ואומרת הגמרא שהפירוש של רב אשי אינו נכון. שהרי אם דברי הברייתא אחד זה ואחד זה נאמרו על יום שמועה ויום ליקוט עצמות שהברייתא דיברה עליהם עכשיו, היה צריך לומר זה וזה, ולא אחד זה ואחד זה!.

עד מתי מתאונן כל היום רבי אומר והתנאים שחולקים אם לילו של יום קבורה תופס מדרבנן הם התנאים שנחלקו במה ששנינו בברייתא. עד מתי מתאונן עליו?, כל היום. רבי אומר כל זמן שלא נקבר. ושואלת הגמרא אם מדובר ביום מיתה, האם יש מי שאינו סובר שלילו של יום המיתה תופס מדרבנן?. ועוד קשה מה שרבי אומר שאונן כל זמן שלא נקבר, האם כשקברו את המת האנינות הותרה. האם יש מי שאינו סובר שלומדים מהכתוב בעמוס: "וְשִׁמְתִּיהָ כְּאֶבֶל יְחִיד וְאַחֲרֶיהָ כְּיוֹם מָר" שהאנינות נמשכת כל יום המיתה!?. ואמר רב ששת שהברייתא מדברת על יום קבורה.

השומע כמלקט עצמות טובל ואוכל ורב יוסף הקשה מיהו התנא ששנה את הברייתא שאומרת שהשומע על מתו כמלקט עצמות טובל ואוכל בקדשים לערב. ומכאן שביום קבורה אינו אוכל בקדשים אפילו לערב. הרי לפי דברי רב ששת בין לרבי שאומר שהאנינות של יום הקבורה נמשכת עד הקבורה, ובין לחכמים שאומרים שהיא נמשכת עד הערב מותר לו לאכול קדשים בערב שאחר

¹⁵⁸⁵ וחכמים לא העמידו דבריהם במקום כרת. אבל ביום קבורה העמידו דבריהם משום שהרוב קוברים ביום המיתה. ויבואו להחזיר ביום מיתה עצמו. ויש מקומות שהעמידו דבריהם במקום כרת כמו שא' בפסחים בפ' האשה (דף צב). רש"י.

יום קבורה! אלא יש לומר שהברייתא אומרת, עד מתי נעשה אונן? כל אותו היום ולילו. רבי אומר כל זמן שלא נקבר, אבל אם נקבר האנינות נמשכת כל היום בלא לילו.

וכשאמרו את דברי רב יוסף לפני רבי ירמיה אמר, האם אדם גדול כרב יוסף יליו רבי או' כ"ז שלא נק' תופס לילו

אמר שרבי מקל יותר מחכמים? הרי מלשון הברייתא עד מתי מתאונן עליו, כל זמן שאינו נקבר, אפילו מכאן ועד עשרה ימים דברי רבי. וחכמים אומרים אין מתאונן עליו אלא אותו היום בלבד¹⁵⁸⁶. רואים שרבי מחמיר יותר מחכמים שסוברים שהאנינות נמשכת עד סוף יום הקבורה. ורבי סובר שאפילו אם המת לא נקבר עד עשרה ימים האנינות נמשכת כל הלילה שלאחר יום הקבורה! אלא הברייתא אומרת, עד מתי הוא מתאונן עליו?, כל אותו היום, יום הקבורה בלא לילו. רבי אומר כל זמן שלא נקבר, ואם נקבר תופס לילו, האנינות נמשכת בלילה שאחריו.

וכשאמרו את דברי רבי ירמיה לפני רבא אמר, הרי לפי זה נראה מדברי רבי שאמר

לרבי אנינות לילה דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה.

שיום קבורה תופס את לילו מדרבנן שרבי סובר שיום מיתה תופס את לילו מדאורייתא. האם רבי סובר שאנינות לילה לאחר יום המיתה היא דאורייתא, הרי שנינו בברייתא שרבי יהודה אומר שלומדים מדברי אהרן למשה: "הן היום הקריבו את חטאתם" אני היום אסור באכילת הקרבנות האלה ובלילה אני מותר. שלדורות בין ביום ובין בלילה אסור. ורבי אומר שאנינות לילה אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים? אומרת הגמרא שרבי סובר שאנינות לילה לאחר יום המיתה היא דרבנן. וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה.

1586 ואי אפשר לומר שהאנינות מפסיקה בסוף יום המיתה אפילו אם מתו מוטל לפניו, אפילו מדרבנן.